

ԱԿԱԴԵՄԻԱԿԱՆ ԱԶՆՎՈՒԹՅԱՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ
ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կարապետյան Իգոր

*Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական
մանկավարժական համալսարան, Հայաստան*

Հիմնախնդիրը: Հոդվածում ներկայացվում են ակադեմիական ազնվության մշակույթի ձևավորման տրամաբանական, հոգեբանական հիմքերը, այն գործոնները, որոնք սկզբունքային նշանակություն ունեն անձի դաստիարակության, այդ համատեքստում նրա ակադեմիական ազնվության ձևավորման գործում: Ազնվությունը դիտարկվում է ոչ միայն անձի դաստիարակության, այլև սոցիալականացման համատեքստում: Շեշտադրվում է այն գաղափարը, որ անհրաժեշտ է ակադեմիական գրագրական կոմպետենցիա ձևավորելու համար դեռևս դպրոցում, և նշված գործընթացը պետք է ներառի բուհական ու հետբուհական կրթությունը:

Արդի փուլում կարևոր հիմնախնդիր է կրթության ոլորտում ակադեմիական ազնվության ձևավորումը: Այդ մասին շատ են խոսում: Մակայն հիմնականում խոսում են այն միջոցների մասին, որոնք ուղղված են ակադեմիական ազնվությունից խուսափողներին, խախտողներին պատժելուն: Ակնհայտ է, որ պետք է այն ձևավորել, արմատավորել, ստեղծել ակադեմիական ազնվության ձևավորման համապատասխան պայմաններ:

Հիմնախնդրին առնչվող արդիական հետազոտությունների և հրատարակությունների վերլուծություն: Թեմային առնչվող հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ մանկավարժության և հոգեբանության, մասնավոր մեթոդիկաների շրջանակներում մշակված են հստակ ռազմավարություններ և տեխնոլոգիաներ, որոնց հետևողական կիրառումը կարող է տալ ցանկալի արդյունք: Հետխորհրդային կրթական տարածքում ակադեմիական ազնվության նվիրված աշխատանքները սկսեցին իրականացվել 21-րդ դարասկզբին: Ինչ վերաբերում է կրթության բարձր զարգացում ապահովող երկրներին (ԱՄՆ, Մեծ Բրիտանիա, Ֆրանսիա և այլն), ապա նշված հիմնախնդիրը քննության առարկա է դարձել նախորդ դարի կեսերից:

Հոդվածի շրջանակներում իրականացվող հետազոտության նպատակը: Մույն ուսումնասիրության նպատակն է ներկայացնել ակադեմիական ազնվության մշակույթի ձևավորման մանկավարժական պայմանները ՀՀ-ում:

Հետազոտության նորույթը: Ավանդույթ է դարձել խնդրո առարկա դարձնել ակադեմիական ազնվության ձևավորման արտասուսումնական, տնտեսական, քաղաքական, մշակութային գործոնները: Մանկավարժական պայմանների, տեխնոլոգիաների հիմնահարցերն անհրաժեշտ ուշադրության չեն արժանանում: Խնդիր է դրվում ավելի բարձր ռեֆլեքսիվ մակարդակում առանձնացնելու ակադեմիական ազնվության ապահովման քաղաքական, հոգեբանական և մանկավարժական մոտեցումները:

Ասել, թե հայրենական կրթական ավանդույթն այդ հիմնախնդիրը շրջանցել է, սխալ կլինի: Հայ մանկավարժները ներդրել են ակադեմիական ազնվության տարրերը հիմնականում գրավոր խոսքի ուսուցման ընթացքում: Ակնհայտ է, որ գրավոր խոսք ուսուցանվում է դեռևս դպրոցում, և աշակերտները վաղ տարիքում սովորում են հղում կամ մեջբերում անել:

Բանայի բառեր: Ակադեմիական ազնվություն, մանկավարժական պայման, մշակույթ, գրավոր խոսք, մեջբերում, հղում, գրագողություն, ռազմավարություն, ռեֆլեքսիվ կոմպետենցիա, քննադատական վերլուծություն:

Ակադեմիական ազնվության մշակույթի ձևավորման ուսումնական և արտասուսումնական գործոնները: Ինչ վերաբերում է ակադեմիական ազնվության մշակույթի ձևավորմանը, ապա այն կարող է տեղի ունենալ մարդու ամբողջ կյանքի ընթացքում: Ավելին, հաշվի առնելով ակադեմիական ազնվության ձևավորման գործառույթները, կարելի է պնդել, որ դեռահասության շրջանը վճռորոշ է, քանի որ այդ տարիքում անձը ներկայացումներ է անում, գրում է ակնարկներ, ռեֆերատներ, կուրսային և դիպլոմային աշխատանքներ, մոտենում է հոդված գրելու սահմանագծին:

Ակադեմիական ազնվության ձևավորման մյուս առանձնահատկությունն այն է, որ այն փորձում են ձևավորել օտար լեզուների բանավոր կամ գրավոր խոսքի ուսուցման գործընթացում: Սակայն հայերենը կամ մայրենին սկզբունքային նշանակություն ունեն: Պետք է դպրոցում արդեն կիրառել ակադեմիական գրավոր և բանավոր խոսքի ուսուցման հստակ ռազմավարություններ: «Ազնվությունը վճռորոշ դեր է կատարում ակադեմիական գրագրության ուսուցման գործընթացում: Ինչ-որ առումով այն հանդես է գալիս որպես ակադեմիական գրագրության ուսուցման մեթոդաբանական սկզբունք, քանի որ դիտարկվում է անձի արժեքային համակարգի, աշխարհայացքի, մենթալիտետի մակարդակներում:

Որոշ ուսանողներ և ատենախոսներ, անգամ գիտության թեկնածուներ շարունակում են հստակորեն չմատնանշել այն սկզբնաղբյուրները (մեջբերումները), որոնցից օգտվում են: Շատ դեպքերում պատճառը զուտ տեխնիկական է» [1, 124-135]:

Կարևոր է նշել, որ ակադեմիական ազնվության կանոնների խախտման ցանկացած դեպք պետք է դիտարկել անմեղության կանխավարկածի տեսանկյունից՝ առաջին պլան մղելով, այսպես կոչված, ակադեմիական անազնվության, խստորեն արտահայտված գրագողության տեխնիկական, տեխնոլոգիական, ընդհանուր առմամբ մանկավարժահոգեբանական պատճառները: Այսինքն՝ անձն ինչ-որ ժանրում (դիպլոմային, հոդված, ատենախոսություն) իր մտքերը շարադրելիս չի գիտակցում իր հանցավորության աստիճանը, երբ խախտում է ցիտելու, մեջբերելու տարրական կանոնները: Այլ հարց է, երբ տեղի է ունենում գիտակցված արտագրություն կամ ուրիշի աշխատանքի, ստեղծագործության գիտակցված վերարտադրություն:

Մանկավարժները պետք է հստակորեն գիտակցեն, որ ակադեմիական ազնվության մշակույթը միանգամից չի ձևավորվում: Ավելին, առանց դրա անձը չի կարող գործել և մտածել ազատ, անկախ, ստանալ իր ստեղծագործական աշխատանքի գեղագիտական բավականություն: Ակադեմիական ազնվության մանկավարժական պայմանները ձևավորվում են տվյալ հասարակության զարգացման միտումներին համահունչ: Կրթական համակարգը մշտապես կրում է տվյալ երկրի քաղաքականության, տնտեսության, իրավական համակարգի ազդեցությունը: Ակադեմիական ազնվության մշակույթը ձևավորվում է ոչ միայն կրթական՝ մակրոմիջավայրերում կամ միկրոմիջավայրերում, այլև անձի սոցիալականացման մեզագործոնների և մեզոգործոնների ազդեցությամբ:

Ակադեմիական ազնվության մշակույթի ձևավորման ռազմավարությունները: Հատկանշական է այն, որ շատ ուսուցիչներ և դասախոսներ չգիտեն, որ ճիշտ կատարված մեջբերումը, հղում-

մը, ցիտումը, տեքստի համառոտագրումը, վերաշարադրումը, շրջասելը գրագողության հաղթահարման ռազմավարություններ են:

Կարևոր ռազմավարություններ են նաև գրավոր խոսքի, խոսույթի ստեղծման ավարտական փուլում շարադրված նյութի ստուգումը, խմբագրումը և վերախմբագրումն ու սրբագրումը:

«Ակադեմիական ազնվության հասնելու, պահպանելու համատեքստում առանձնանում են համառոտագրման ռազմավարությունները, որոնք համադրում են դիդակտիկական գիտականության և գիտակցականության սկզբունքները:

Ուսանողները համառոտագրման ընթացքում պետք է կարողանան ճիշտ ընտրել տեքստի տեղեկատվություն պարունակող հատվածները: Այս ռազմավարությունը կիրառելիս համառոտագրվում է ոչ թե տեքստն ամբողջությամբ, այլ նրա որոշակի հատվածները» [1, 124-135]:

Մշտապես գրելու սովորությունը պետք է ձևավորել թե՛ ընտանիքում, թե՛ դպրոցում և բուհում: Նախկինում մարդիկ հաճախակի էին հաղորդակցվում նամակագրությամբ: Հիմա նամակագրությունը ինչ-որ առումով փոխարինվում է համացանցային նամակագրությամբ, մեկնաբանություններով, հաղորագրություններով և այլն: Հետաքրքիր է այն, որ համացանցային-հեռահաղորդակցական հաղորդակցության մասնակիցները հիմնականում նշում են, թե որտեղից են վերցնում այս կամ այն տեղեկատվությունը:

Թե՛ լեզվաբանական ուղղվածության, թե՛ տեխնիկական բուհերում կարևորվում են մասնագիտական գրականության ընթերցանությունը և գրառումներ անելը: Մասնագիտական ընթերցանությունը պետք է ուղեկցվի համոռոտագրմամբ, վերաշարադրմամբ, և, իհարկե, գրառումներով: Այդպիսի աշխատանքն օգնում է ուսանողին առանձնացնել գլխավորը երկրորդականից, բացահայտել տեքստի կամ խոսույթի գլխավոր գաղափարը, հեղինակի կամ հեղինակների ասելիքը, հասկանալ գիտական աշխատանքի նպատակը, ներկայացվող հետազոտության առարկան և խնդիրները:

Փաստորեն, ակադեմիական ազնվության մշակույթի ձևավորման կարևոր պայման է գիտական էթիկայի պահպանման նորմերի իմացությունը և դրանց պահպանումը: Այդպիսի մոտեցումն օգնում է սովորողներին աստիճանաբար ներգրավվել հետազոտական աշխատանքի մեջ, հրնթացս յուրացնել ակադեմիական ազնվության վարքականոնները:

Գրագողության հոգեբանական, մշակութային, հասարակական պատճառները: Գրագողություն անելու վախը մի կողմից խոչընդոտում է, որ անձը ներգրավվի ստեղծագործական-գիտական կամ հետազոտական գործունեության մեջ, մյուս կողմից՝ այդ վախը կարող է նպաստել գրագողությանը: «Շատ ուսանողներ խուսափում են հաճախակի մեջբերումներ անելուց՝ պատճառաբանելով, որ աղբյուրներին չափից շատ հղում կատարելը կարող է դիտվել որպես գրագողություն: Սա այն դեպքն է, երբ սովորողն ընդհանուր գծերով պահպանում է հղման էթիկան, սակայն չի ներկայացնում մեջբերված նյութի վերաբերյալ սեփական դիրքորոշումը կամ էլ անհարկի կատարում է մեծածավալ ուղղակի մեջբերումներ՝ հիմնականում շարադրանքին «ծավալ հաղորդելու» նպատակով [1, 124-135]:

Ակադեմիական գրագրության ուսուցման ընդհանուր համակարգ ՀՀ մանկավարժական բուհերում դեռևս չի ձևավորվել, չնայած ԵՊՀ-ում, ՀՊՄՀ-ում, ԵԼՀՀ-ում, ՇՊՀ-ում կազմակերպվել և կազմակերպվում են նախասիրական, ընտրովի, անգամ պարտադիր դասընթացներ: Սակայն այդ դասընթացները չեն կրում համակարգված բնույթ: Պատահական չէ, որ թե՛ ուսու-

ցիչները, թե՛ դասախոսները լուրջ խնդիրներ ունեն՝ կապված ակադեմիական գրագրության տարրական կանոններն իմանալու և կիրառելու հետ:

Ռեֆլեքսիվ կոմպետենցիան՝ որպես ակադեմիական ազնվության մշակույթի կարևոր բաղադրիչ: Ակադեմիական ազնվության մշակույթի ձևավորման կարևոր բաղադրիչ է ռեֆլեքսիվ գրավոր խոսքը, որը նպաստում է և ինքնառեֆլեքսիայի, տեսության և պրակտիկայի ինտեգրմանը [11, 112]: Ընդհանուր առմամբ, եթե գրավոր կամ բանավոր խոսքը հավակնում է լինել գիտական կամ ակադեմիական, այն չի կարող լինել ռեֆլեքսիվ: Այն ձևավորում է ռեֆլեքսիվ կոմպետենցիա, առանց որի անձը չի կարող քննադատական վերլուծություն կատարել, ստուգել եզրահանգումները, մտահանգումների տրամաբանական արժանահավաստությունը, կապակցվածությունը, դիտարկել նույն երևույթը տարբեր տեսանկյուններից:

Այսպիսով՝ ակադեմիական ազնվության մշակույթը ենթադրում է շարունակաբար զարգացնել ոչ միայն ռեֆլեքսիվ կոմպետենցիան, այլև քննադատական մտածողությունը: Ցանկացած ակադեմիական գրավոր կամ բանավոր խոսք կամ խոսույթ անհրաժեշտ է վերլուծել և գնահատել՝ նպատակ հետապնդելով բարելավել այն [10, 4]:

Պատահական չէ, որ հետազոտողները տարազատում են գրավոր խոսքի երկու տեսակ՝ հիմնարար (օրինակ՝ կուրսային աշխատանք կամ ակնարկ) և ռեֆլեքսիվ գրավոր խոսք [9]:

Կարևոր է նշել, որ ռեֆլեքսիվ գրավոր խոսքն ուսուցողական նպատակներով կիրառելիս հետազոտողներն այն համարում են մանկավարժական ռազմավարություն: Ակնհայտ է, որ ինչքան շատ է զարգացած անձի ռեֆլեքսիվ կոմպետենցիան, այնքան մեծ են նրա ստեղծագործելու հնարավորությունները: Ստեղծագործական ունակություններով օժտված անձանց մոտ շատ արագ է ձևավորվում ակադեմիական գրագրության մշակույթը:

Եզրակացություն: Ակադեմիական ազնվության մշակույթը ձևավորվում է մարդու ամբողջ կյանքի ընթացքում: Ակադեմիական ազնվության կանոնների խախտման ցանկացած դրսևորում պետք է քննության առնել տեխնիկական, տեխնոլոգիական մակարդակում: Միշտ չէ, որ հեղինակը գիտակցում է ուրիշի մտքերը վերաշարադրելիս իր հանցավորության աստիճանը: Ակադեմիական ազնվության մշակույթը ձևավորվում է ոչ միայն կրթական՝ մակրոմիջավայրերում կամ միկրոմիջավայրերում, այլև անձի սոցիալականացման մեզագործոնների և մեզոգործոնների ազդեցությամբ: Ակադեմիական ազնվության մշակույթը ենթադրում է շարունակաբար զարգացնել ոչ միայն ռեֆլեքսիվ կոմպետենցիան, այլև քննադատական մտածողությունը:

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ КУЛЬТУРЫ АКАДЕМИЧЕСКОЙ ЧЕСТНОСТИ

Карапетян Игорь

Армянский государственный педагогический университет им. Х. Абовяна, Армения

Аннотация

Проблема данного исследования

В статье изучается проблема формирования академической честности в рамках непрерывного образования. Нарушения правил академической честности рассматриваются на техническом-

технологическом уровнях. При выделении факторов формирования академической честности подчеркивается значение не только макро-, микро-, но и мезо- и мегасреды.

Академическая честность рассматривается не только в контексте воспитания, но и в контексте социализации личности. Необходимо организовать такой процесс формирования компетенции академического письма, который начнется в школе и продолжится в вузе и после его окончания.

Актуальные исследования по данной проблеме показывают, что в педагогике и психологии разработаны четкие стратегии и технологии формирования культуры академической честности. В современных исследованиях по формированию культуры академической честности (Боголепова 2016, Валева, Сиразеева 2015, Демидова 2014, Короткина 2015, Walmsley and Birkbeck 2006) большое значение придается формированию педагогической системы развития академической и рефлексивной компетенции учащихся в рамках непрерывного образования.

Целью данного исследования является представление педагогической системы формирования академической честности в РА.

Новизна. Выделены собственно педагогические проблемы формирования академической честности в плане разработки эффективных стратегий и технологий обучения и воспитания, предлагается на более высоком рефлексивном уровне выделить политические, психологические и собственно педагогические подходы к обеспечению условий формирования академической честности.

Ключевые слова: академическая честность, педагогические условия, культура, письменное слово, цитата, ссылка, плагиат, стратегия, рефлексивная компетентность, критический анализ.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF BUILDING THE CULTURE OF ACADEMIC HONESTY

Karapetyan Igor

*Armenian State Pedagogical
University after Kh. Abovyan, Armenia*

Abstract

The article deals with the problem of the formation of academic honesty in the framework of continuing education. Violations of the rules of academic honesty are considered at the technical and technological levels. When highlighting the factors of the formation of academic honesty, it is emphasized the importance not only of the macro-, micro-, but also meso- and mega environment.

Academic honesty is viewed not only in the context of education, but in the socialization of the individual. It is necessary to organize such a process of forming the competence of academic writing, which begins at school and continues at the university after graduation. Actual researches on this issue shows that within the framework of pedagogy and psychology, clear strategies and technologies for the formation of a culture of academic honesty have been developed. In modern research on the formation of a culture of academic honesty (Bogolepova 2016, Valeeva, Sirazeeva 2015, Demidova 2014, Korotkina 2015, Walmsley and Birkbeck 2006), great importance is attached to the formation of the pedagogical system of developing academic and reflective competences of students in the framework of continuing education.

The purpose of this study is to present the pedagogical system of the formation of academic honesty in the RA.

Novelty. The pedagogical problems of forming academic honesty in terms of developing effective strategies and technologies of training and education are highlighted, it is proposed to highlight political,

psychological and pedagogical approaches to providing the conditions for forming the culture of academic honesty at a higher reflex level.

Keywords: *academic honesty, pedagogical conditions, culture, written word, quotation, reference, plagiarism, strategy, reflexive competence, critical analysis.*

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Կարապետյան Դ. Կ., Ազնվությունը որպես ակադեմիական գրագրության սկզբունք և ռազմավարություն // Ժամանակակից լեզվաբանությունը միջգիտակարգայնության լույսի ներքո: Միջազգային գիտաժողովի նյութեր/ԵՊՀ և Անգլերենի ուսումնասիրության հայկական ասոցիացիա, Երևան, ԵՊՀ հրատ., 2018, 204 էջ, էջեր 124-135:
2. Боголепова С.В., Обучение академическому письму на английском языке: подходы и продукты // “Высшее образование в России”, 2016, № 1, с. 87-94.
3. Валеева Л.А., Сиразеева А.Ф., Морозова А.Ф., Развитие навыков академического письма у студентов неязыкового вуза // “Современные проблемы науки и образования”, 2015, № 3. //URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=17956> (дата обращения: 04.10.2018).
4. Демидова О.М., Развитие умений академического письма магистров неязыкового вуза // “Молодой ученый”, 2014, № 1, с. 510-516.
5. Короткина И.Б., Академическое письмо: процесс, продукт и практика. Учебное пособие для вузов. Москва: Изд-во “Юрайт”, 2015, 295 с.
6. Островская Е.С., Вышегородцева О. В. Academic Writing: концепция и практика академического письма на английском языке// “Высшее образование в России”, 2013, № 7. с. 104-112.
7. Розанова Я.В., Роль академического письма в подготовке бакалавров неязыкового вуза // “Молодой ученый ”, 2015, № 6, с. 674-677.
8. Clayton, P. H., Ash, S. L., Bullard, L. G., Bullock, B. P., Moses, M. G., Moore, A. C., O’Steen, W. L., Stallings, S. P. and Usry, R. H., Adapting a core service-learning model for wide-ranging implementations: An institutional case study. *Creative College Teaching*, 2005, Vol. 2, Spring, pp. 10-26.
9. Fink, L. D., *Creating significant learning experiences: An integrated approach to designing college courses*. San Francisco: Jossey-Bass, 2003.
10. Paul, R., and Elder, L., *The miniature guide to critical thinking: Concepts and tools*, 2006.
11. Walmsley, C. and Birkbeck, J., Personal narrative writing: A method of values reflection for BSW students. *Journal of Teaching in Social Work*, 2006, 26(1/2), 111-126.

Материал был представлен и отправлен на рецензию: 19.04.2019

Принято к публикации: 25.04.2019

Рецензент: канд. пед. наук, доцент Арменуи Ашикян

The material was submitted and sent to review: 19.04.2019

Was accepted for publication: 25.04.2019

Reviewer: Assoc. Prof., Ph.D. Armenuhi Ashikyan